

LESUITVAL IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS 2004-2005

- eindrapport -

drs. F.E.M. Berndsen
dr. S.W. van der Ploeg

Amsterdam, november 2005
Regioplan publicatienr. 1225

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: 020 - 5315315
Fax : 020 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van Ministerie
van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

Samenvatting	I
1 Inleiding	1
1.1 Opzet van de jaarmeting 2004-2005	2
1.2 Onderzoeksvragen	3
1.3 Opzet van het onderzoek	3
1.4 Leeswijzer	5
2 Uitval in het schooljaar 2004-2005	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Uitval en vervanging in het schooljaar 2004-2005.....	7
2.3 Reden van ontstaan.....	8
2.4 Uitval naar achtergrondkenmerken	10
Literatuur.....	25
Bijlagen	27
Bijlage 1 Representativiteit van de respons	29
Bijlage 2 Tabellen bij hoofdstuk 2.....	33
Bijlage 3 Regio-indeling op basis van RBA-indeling.....	39

VOORWOORD

Betrouwbare informatie over de aard en omvang van lesuitval in het voortgezet onderwijs bestond tot voor kort eigenlijk niet. Vandaar dat het Ministerie van OCW opdracht heeft gegeven een uitgebreid onderzoek te starten om daarmee de lesuitval in het voortgezet onderwijs precies in kaart te brengen. Regioplan Beleidsonderzoek heeft in het kader van die opdracht bij een steekproef van ruim 80 scholen nauwgezet de rooster- en afwezigheidsadministratie nageplozen.

De resultaten van het onderzoek zijn in dit rapport neergelegd. Het geeft een overzicht van de omvang van de uitval, de verschillen naar vak, klas, naar tijdstip van de dag, naar periode in het schooljaar en dergelijke. Ook worden de oorzaken van lesuitval in kaart gebracht.

Dit onderzoek was natuurlijk niet mogelijk geweest zonder de medewerking van het veld. Daarom bedanken we hier de roostermakers en -beheerders van de scholen die bereid waren op gezette tijden een deel van hun rooster- en afwezigheidsadministratie naar ons op te sturen en ons te voorzien van extra informatie als wij die nodig hadden voor onze interpretatie van hun gegevens. Ook past een woord van dank aan Jan Greeven van Untis. Door ons goed te informeren over de mogelijkheden van dat roostersysteem heeft Regioplan dit onderzoek kunnen uitvoeren.

Francien Bernds (onderzoeker)
Sjerp van der Ploeg (projectleider)

SAMENVATTING

Vrijwel elk jaar constateert de Inspectie van het Onderwijs in haar onderwijsverslag dat er veelvuldig incidentele lesuitval plaatsvindt op scholen voor voortgezet onderwijs. Hoe vaak leerlingen te maken hebben met lesuitval is echter niet bekend. In het schooljaar 2003-2004 heeft RegioPlan in opdracht van het Ministerie van OCW een proefmeting onder een aantal scholen uitgevoerd om de haalbaarheid van een dergelijk onderzoek in kaart te brengen en tevens over een korte periode te meten hoe vaak uitval voorkomt. Dit onderzoek betreft een vervolgonderzoek over het schooljaar 2004-2005, waarin er voor het eerst een jaarmeting over een geheel schooljaar heeft plaatsgevonden onder een groot aantal scholen voor voortgezet onderwijs.

Onderzoeksvraag

De belangrijkste vraag die dit onderzoek wil beantwoorden, is hoeveel lesuitval er in het voortgezet onderwijs in het schooljaar 2004-2005 heeft plaatsgevonden.

Respons

Aan deze jaarmeting hebben 82 scholen en vestigingen van scholen daadwerkelijk meegedaan.¹ Deze scholen maken allemaal gebruik van het roosterprogramma GP Untis en hebben daarbij de Vervangingsmodule aangeschaft waarbij zij de mogelijkheid hebben om roosterwijzigingen erin te verwerken. Zodoende is het mogelijk om te achterhalen hoe vaak er lessen zijn uitgevallen. De deelnemende scholen hebben het afgelopen schooljaar vier keer per jaar een uitdraai van zowel het rooster als de vervangingen aangeleverd.

Deze scholen waren niet volledig representatief voor alle scholen. Zo waren er te weinig scholen uit de vier grote steden en relatief veel grote scholengemeenschappen. Door middel van een weging heeft hier een correctie voor plaatsgevonden.

Uitval

- Afgelopen schooljaar is vijf procent van de lessen in het voortgezet onderwijs komen te vervallen. Dat betekent dat leerlingen gemiddeld in ieder geval één keer in de week wel een les vrij kregen. Daarnaast is er nog een half procent van de lessen komen te vervallen, maar heeft er vervanging of opvang plaatsgevonden.
- De uitval was het hoogste in de wintermaanden en in de maanden maart tot en met mei.
- Op maandag viel er relatief het minste uit, op donderdag het meeste. Als er lessen uitvielen, gebeurde dit met name aan het einde van de dag. Ook aan het begin van de dag

¹ Oorspronkelijk waren er 89 deelnemende scholen, maar tussentijds zijn enkele deelnemers om verschillende redenen afgehaakt.

viel iets meer uit, maar minder veel dan aan het einde van de dag. Vervanging vond met name plaats in het midden van de dag.

- De laagste leerjaren (leerjaar 1 en 2) hadden het meeste last van uitval. Bijna 7 procent van de lessen viel uit. Daarbovenop is er nog bijna 1 procent van de lessen uitgevallen, maar wel vervangen. Vervanging kwam daarentegen bijna niet voor in de leerjaren 4 tot en met 6.
- Tussen de onderwijstypen van de verschillende lessen bestaat weinig verschil in de uitval. Meer verschil bestaat er naar schoolsoort van de gehele school. Op categorale vmbo's, en in iets mindere mate op havo/vwo-scholen, viel meer uit dan op scholengemeenschappen.
- Het zijn met name de culturele en creatieve vakken waarvan er relatief veel lessen uitvielen. Exacte vakken en economische vakken vielen veel minder uit.
- In het Westen, maar met name in de vier grote steden, lag de lesuitval hoger dan elders. In de vier grote steden is bijna 30 procent meer uitgevallen dan gemiddeld.

Reden uitval

- Ziekte heeft bijna 40 procent van de uitval veroorzaakt. Organisatorische redenen, zoals vergaderingen en schoolreisjes, veroorzaakte een kwart van de uitval. Andere reden zoals scholing en verlof (beiden 9%), kwamen minder vaak voor.
- Ziekte was vooral in de wintermaanden de belangrijkste reden waardoor lessen zijn uitgevallen. In het begin van het schooljaar en vanaf mei waren organisatorische reden de voornaamste factor voor lesuitval geworden.
- Ziekte was vooral aan het begin van de lesdag veruit de belangrijkste reden voor uitval. Aan het einde van de lesdag was het nog steeds de belangrijkste reden van uitval, maar is het belang van organisatorische redenen duidelijk toegenomen.
- In de eerste twee leerjaren was vooral ziekte de belangrijkste reden waardoor lessen uitvielen, terwijl in de hoogste leerjaren ook ziekte het belangrijkste is. Het aandeel uitval wat door organisatorische redenen ontstaan is in de hoogste twee leerjaren, was echter groter dan in de laagste twee leerjaren.
- Tussen de verschillende onderwijstypen van de les zelf waren, op de brugklas na, niet erg veel verschillen tussen de uitvalsredenen. Ook hier was de onderwijssoort van de school belangrijker. Op het vmbo was de helft van de uitval ontstaan door ziekte, terwijl dat op andere schooltypen minder dan 40 procent was.
- Lessen in de culturele en creatieve vakken vielen vaker dan andere vakgebieden uit om organisatorische redenen. De economische vakken worden minder vaak opgeofferd voor vergaderingen en dergelijke. Blijkbaar maken scholen duidelijk een keuze om bepaald soort vakken te laten uitvallen.
- In het Westen en met name in de vier grote steden was het afgelopen schooljaar ziekte een veel belangrijkere reden voor lesuitval dan op scholen elders.

1 INLEIDING

Meer dan de helft van de ouders met kinderen in het voortgezet onderwijs maakt zich wel eens zorgen over lesuitval op school (Van Oord e.a., 2005). Ook de Inspectie van het Onderwijs houdt het thema nauwlettend in de gaten, waardoor het een jaarlijks terugkerend thema in het Onderwijsverslag van de Inspectie is. Uit het laatste verslag bleek dat ongeveer 30 procent van de scholen de leerlingen onvoldoende tijd biedt om zich het leerstofaanbod eigen te maken (Inspectie van het Onderwijs, 2005). Momenteel moeten leerlingen in de eerste twee leerjaren van het VO en het derde leerjaar havo/vwo 1067 klokuren onderwijs krijgen en in de bovenbouw van het havo/vwo minimaal 1000 klokuren onderwijstijd.¹ Naast het feit dat scholen de wettelijke vereisten over onderwijstijd niet naleven, raakt ook onderwijstijd verloren, doordat de scholen voor organisatorische zaken onderwijsvrije dagen inroosteren. Dit is in feite structurele lesuitval. Zo hebben de leerlingen op het grootste deel van de scholen de laatste twee weken van het schooljaar geen les meer, omdat er in die periode rapportvergaderingen plaatsvinden. Naast deze structurele uitval is er ook incidentele lesuitval als gevolg van afwezigheid van leraren door ziekte of scholing. Over de mate waarin lesuitval plaatsvindt was echter nog weinig bekend. Scholen zelf houden het meestal ook niet bij (Frielink e.a., 2005).

Eind 2003 heeft het Ministerie van OCW aan Regioplan Beleidsonderzoek en Research voor Beleid (RvB) de opdracht gegeven om een onderzoek op te zetten naar lesuitval. In dat onderzoek zou de lesuitval in PO, VO (door Regioplan) en BVE (door RvB) in kaart gebracht moeten worden.

De eerste twee fasen van dit onderzoek zijn in het schooljaar 2003-2004 uitgevoerd. In de eerste plaats is in een pilotfase bekeken wat bij scholen en experts bekend is over lesuitval en de mogelijkheden om informatie over lesuitval bij scholen in te winnen. In de daaropvolgende fase (in het voorjaar van 2004) is een instrument ontwikkeld en uitgetest op een redelijk aantal scholen en BVE-instellingen, om op grond daarvan voorlopige informatie over lesuitval en schoolbeleid ten aanzien van uitval van leraren en docenten mee te kunnen nemen in de WIO-nota 2005. Over deze eerste twee fasen is een rapport verschenen in augustus 2004 (*Lesuitval in PO, VO en BVE. Resultaten proefmeting voorjaar 2004*). De pilotfase en proefmeting hebben veel nuttige informatie opgeleverd over de manier waarop lesuitval gemeten

¹ Als gevolg van het feit dat scholen het minimaal aantal voorgeschreven uren onderwijstijd niet halen, heeft het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) eind augustus aangekondigd de regelgeving aan te passen en te flexibiliseren (zie brief Minister van der Hoeven, 29-08-2005). Het voorstel is om het minimum van 1000 klokuren zowel te laten gelden voor de onderbouw als voor de bovenbouw van het vmbo. Alleen in examenjaren is het minimum 700 uren. Bovendien wordt het begrip onderwijstijd passender omschreven, zodat ook andere onderwijsvormen naast de klassieke 'contacturen' als onderwijstijd worden gezien.

zou kunnen worden. Op basis van die informatie en overleg met de opdrachtgever over de wenselijkheid tot het meten van lesuitval in de drie sectoren, is er een nieuw voorstel uitgebracht voor het vervolg van het onderzoek. Van dat vervolg doen we in dit rapport verslag. Het betreft de derde fase, waarin lesuitval over een langere periode wordt gemeten. Dit betreft een complete meting van lesuitval over het schooljaar 2004-2005. In deze rapportage wordt alleen het voortgezet onderwijs behandeld. In het PO en de BVE-sector is er respectievelijk geen meting en een incomplete meting uitgevoerd.²

1.1 Opzet van de jaarmeting 2004-2005

In de proefmeting is in het voortgezet onderwijs uitvalinformatie verzameld op een beperkt aantal scholen (12), over een relatief korte periode. We hebben op grond van die informatie berekend dat voor die scholen en die periode 6,8 procent van de ingeroosterde lestijd kwam te vervallen (echte lesuitval). Dat is één op de 14 à 15 lessen. Voor een gemiddelde leerling is dat zo'n één à twee uur in de week. Echte lesuitval is daarmee een bron van zorg. Ook elders is geconstateerd dat uitval in het onderwijs een probleem vormt (onderwijsverslagen van de Inspectie, Arbeidsmarktbarometer VO). Het vervolgonderzoek naar lesuitval in het voortgezet onderwijs is daarom in de eerste plaats gericht op het verkrijgen van een betrouwbare schatting van echte lesuitval, waarbij men kan uitsplitsen naar periode in het jaar, reden van uitval, leerjaren die het betreft, vakken, maar ook afdelingen. Dergelijke harde informatie was tot op heden onbekend.

Uit de proefmeting is gebleken dat voor het overgrote deel de informatie van de directie (of roostermakers) een goed beeld geeft van de lesuitval. Alleen lesuitval die door individuele docenten wordt veroorzaakt (geen melding aan directie van het laten vervallen van een les of deel van de les bij de directie), komt niet goed in beeld. De indruk is evenwel dat die 'verborgen' lesuitval slechts weinig voorkomt, in vergelijking met de bij de directie bekende lesuitval. Voor de jaarmeting is daarom alleen gebruik gemaakt van uitvalgegevens die door de school (roostermakers) zijn verstrekt.

In deze jaarmeting is geprobeerd lesuitval zo veel mogelijk te onderscheiden van andere vormen van uitval, de zogenaamde grijze lesuitval. We hebben daarom zoveel mogelijk in kaart proberen te brengen welke uren, naast de uren die echt uitvallen, vervangen worden.

² Op grond van de proefmeting is besloten om geen meting te houden in het primair onderwijs. Hoewel slechts gebaseerd op twaalf scholen blijkt daaruit dat in het primair onderwijs nauwelijks sprake is van 'echte lesuitval' waarbij kinderen naar huis worden gestuurd. In overleg met de opdrachtgever (de directie AP) is daarom besloten om in ieder geval de sector PO voor de jaarmeting 2004-2005 buiten beschouwing te laten. In de BVE-sector is wel gestart met een jaarmeting, maar is halverwege gestopt met het opvragen van de gegevens, aangezien de deelname en respons te beperkt was om een compleet beeld te geven van uitval in de hele sector.

1.2 Onderzoeksvragen

De volgende onderzoeksvraag is geformuleerd³:

1 Wat is de omvang van lesuitval in het voortgezet onderwijs in schooljaar 2004-2005?

Het praktijkonderwijs is in het onderzoek buiten beschouwing gelaten. Het praktijkonderwijs kent, door de leerlingpopulatie, een sterk afwijkende vorm van lesgeven ten opzichte van het reguliere voortgezet onderwijs. Er werken veel *minder* vakleraren en juist veel *meer* algemene leraren (een soort groepsleraar). Dat maakt dat de structuur meer op die van het basisonderwijs lijkt. Uit ander onderzoek, zoals de belronde onvervulde uren, is bekend dat de echte uitval (bij de start van het schooljaar) in het praktijkonderwijs ook veel lager ligt dan in het reguliere VO.

1.3 Opzet van het onderzoek

Instrument registratie

Uit de proefmeting is bekend dat het meten van lesuitval alleen mogelijk is als er wordt aangesloten bij bestaande registraties van scholen. Dit heeft enerzijds als voordeel dat er heel precies wordt bijgehouden wat er uitvalt en wanneer, anderzijds zorgt het ervoor dat roostermakers niet te veel tijd kwijt zijn met de medewerking aan het onderzoek, zodat zoveel mogelijk scholen meewerken.

Om van zoveel mogelijk scholen gegevens te kunnen verzamelen, is er aangesloten bij het meest gebruikte roosterprogramma op scholen voor voortgezet onderwijs, namelijk *GP Units*. Scholen hebben de mogelijkheid om een specifieke module aan te schaffen, de module *Vervangingsrooster*. In deze specifieke module van het programma kan de roostermaker de afwezigheid van docenten, de reden van afwezigheid, de vervanging en de lokaalwijzigingen bijhouden. De module heeft de mogelijkheid deze gegevens te exporteren, bijvoorbeeld ten behoeve van het schoolmanagement.

Door aan te sluiten bij dit programma is de belasting voor de scholen minimaal en daarnaast is het mogelijk om met terugwerkende kracht over een voorliggende periode gegevens te verzamelen. Er is ook een nadeel: scholen hanteren elk eigen codes voor klassen, redenen van afwezigheid, vakken en dergelijke. Dat maakt dat de onderzoekers tijd moeten steken in het per school hercoderen van gegevens en de uniformering van de individuele schoolinformatie

³ In de offerte was ook een tweede onderzoeksvraag opgenomen, waarin we de relatie zouden onderzoeken tussen lesuitval en kenmerken van personeelsbeleid. In overleg met de opdrachtgever is deze echter komen te vervallen, omdat er geen toestemming was voor het gebruik van de verzuimgegevens, de belangrijkste verklarende factor voor lesuitval. Het beantwoorden van deze vraag had hierdoor een zeer geringe toegevoegde waarde en is daarom komen te vervallen.

(in plaats van dat de respondenten worden gedwongen te werken in een door de onderzoekers opgelegd format). Naast de uitvalgegevens is de scholen een overzicht van het rooster gevraagd, wat eveneens een uitdraai betreft uit Untis.

De werving

GP Untis heeft de namen van de scholen die de module Vervangingsrooster hebben aangeschaft aan Regioplan verstrekt. Dit waren voor een deel scholen en voor een deel besturen. Op grond hiervan is een bestand gemaakt van vermoedelijke 'Untis-scholen'. Dit waren er zo'n 260.⁴

In de offerte gingen we ervan uit dat we zo'n 100 scholen bereid zouden kunnen vinden om deel te nemen. Uiteindelijk zijn het 89 scholen geworden. Niet omdat scholen niet wilden meewerken, maar omdat feitelijk veel minder scholen het programma gebruiken dan we hadden aangenomen.⁵ In de offerte was om deze reden een go-no-go-moment ingebouwd, zodat de opdrachtgever de mogelijkheid had om bij onvoldoende deelname het onderzoek stop te zetten. Uiteindelijk heeft de opdrachtgever aangegeven toch door te willen gaan met het onderzoek, aangezien het mogelijk is om met een dergelijk aantal scholen alsnog betrouwbare cijfers vast te stellen.

In samenwerking met GP Untis hebben we een handleiding opgesteld hoe de roostermakers de gegevens uit Untis kunnen halen. Tevens hebben we de mogelijkheid gegeven om het volledige Untis-bestand naar ons toe te sturen. In dat geval heeft Regioplan zelf de gegevens eruit gehaald. Het voordeel hiervan is dat dit de roostermakers nog minder tijd heeft gekost. We hebben de roostermakers gevraagd om vier keer per jaar gegevens toe te sturen, zodat het risico verkleind werd dat we niet van het hele schooljaar gegevens ontvangen. Bovendien gaf het de mogelijkheid om een tussenrapportage te verzorgen.

Weken	Duur*	Vanaf	Tot
35-2004 / 44-2004	10 weken	Zomervakantie	Herfstvakantie
45-2004 / 53-2004	9 weken	Herfstvakantie	Kerstvakantie
1-2005 / 18-2005	19 weken	Kerstvakantie	Meivakantie
19-2005 / 29-2005	11 weken	Meivakantie	Zomervakantie

* Dat betreft in totaal 49 aaneengesloten weken waarvan er (door verschillende vakantieperiodes) per school weken zijn afgevallen.

⁴ In de offerte werd uitgegaan van 218 scholen. Door het bestand van Untis met de scholen die de Vervangingsrooster hebben aangeschaft nader te bestuderen, is het gebruikte bestand aangevuld. Dit komt met name doordat een deel van de scholen uit het Untis-bestand niet zozeer een school was als wel een bestuur met een veelvoud aan scholen onder zich. Deze scholen zijn afzonderlijk aangeschreven.

⁵ Zie voor een uitgebreide bespreking van de werving bijlage 1.

Steekproef en respons

Tijdens het schooljaar zijn er enkele scholen afgevallen. Een paar scholen bleken toch geen Untis te gebruiken of te gaan gebruiken tijdens het schooljaar, van andere scholen bleek de roostermaker zelf (langdurig) ziek te worden en in een enkel geval stuurde de roostermaker, ondanks meermaals telefonisch en e-mailcontact, nooit iets toe. Van de 89 scholen hebben we daardoor uiteindelijk van 82 scholen gegevens ontvangen.

Zoals van tevoren verwacht, waren de deelnemende scholen niet helemaal representatief voor alle VO-scholen. Het aantal brede scholengemeenschappen was, hoewel niet significant, oververtegenwoordigd. Daarnaast waren er relatief weinig scholen uit de vier grote steden, terwijl er juist wel iets te veel scholen uit het Westen hebben deelgenomen. Om hiervoor te corrigeren, hebben we een weging toegepast voor schooltype, regio en gemeenteomvang. Een uitgebreide responsverantwoording volgt in bijlage 1.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk zal ingegaan worden op de totale uitval in het voortgezet onderwijs. De uitval zal worden uitgesplitst naar zoveel mogelijk achtergrondkenmerken, zoals de reden van ontstaan, het vak, het leerjaar en het onderwijstype. Hoofdstuk 3 zal ingaan op de relatie tussen uitval en andere schoolkenmerken, zoals vacatures.

2 UITVAL IN HET SCHOOLJAAR 2004-2005

2.1 Inleiding

Het afgelopen schooljaar zijn er bij 82 scholen en vestigingen vier keer gegevens verzameld over lesuitval, waardoor er een beeld kan worden gegeven van de lesuitval in het schooljaar 2004-2005. In dit hoofdstuk gaan we in op de uitval in het afgelopen schooljaar. We behandelen niet alleen de echte uitval waarbij leerlingen vrij krijgen, maar ook de uitval waarbij er een andere docent voor de klas staat en er dus sprake is van vervanging. De uitval wordt uitgesplitst naar zoveel mogelijk achtergrondkenmerken van de les en de school.

In paragraaf 2.2 gaan we allereerst in op de totale uitval en de vervanging in het afgelopen schooljaar. Vervolgens wordt in paragraaf 2.3 de uitval naar reden van ontstaan behandeld. Hierbij beperken we ons tot de echte uitval waarbij leerlingen vrij krijgen. In paragraaf 2.4 beschrijven we de uitval naar achtergrondkenmerken van zowel de les als de school.

2.2 Uitval en vervanging in het schooljaar 2004-2005

Om lesuitval te kunnen berekenen, zijn de wijzigingen in het lesrooster afgezet tegen het aantal ingeplande lessen. De percentages in de volgende tabellen geven dus aan hoeveel procent van de ingeroosterde lessen is uitgevallen of is vervangen.

In het afgelopen schooljaar is gemiddeld genomen één op de twintig lessen in het voortgezet onderwijs uitgevallen (5%). Daarnaast is nog een half procent van de lessen uitgevallen, maar is de les overgenomen door iemand anders of heeft er een andere vorm van opvang plaatsgevonden.¹ In totaal gaat het dus om 5,5 procent van de lessen die zijn overgenomen door iemand anders of totaal niet zijn gegeven.

Tabel 2.1 Lesuitval en vervanging 2004-2005

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd
Echte lesuitval	5,0%
Vervanging/opvang (docent voor de klas)	0,5%

¹ Er kan geen onderscheid gemaakt worden tussen uitgevallen lessen waarvoor opvang geregeld is en uitgevallen lessen waarbij de les overgenomen wordt door een vervangende docent. Ook de bevoegdheid van de vervangende docent is onbekend. Bovendien is het niet mogelijk om na te gaan of er lesvervangende activiteiten zijn geweest. Niet alle scholen registreren dat en het is er vaak niet eenduidig uit te halen. Het betreft bovendien met name incidentele vervanging, aangezien structurele vervanging meestal is 'weggeroosterd' in het officiële rooster.

Vijf procent uitval betekent uiteindelijk dat leerlingen gemiddeld genomen in ieder geval één keer in de week een les vrij krijgen. Dit stemt redelijk overeen met de ‘Onderwijsmeter 2004’ waarin driekwart van de ouders aangaf dat hun kind meermalen per maand met lesuitval te maken heeft en zelfs de helft van de ouders zegt dat het één keer per week voorkomt of vaker (Van Oord en Schieven, 2004).

In vergelijking met de beperkte proefmeting onder twaalf scholen die vorig jaar uitgevoerd, ligt dit percentage beduidend lager, aangezien toen 7,7 procent was uitgevallen (Dekker e.a., 2004). Hier is een aantal verklaringen voor te vinden. Ten eerste was de meting zeer beperkt, omdat er maar twaalf scholen deelgenomen hebben, terwijl het er nu 82 zijn. Ten tweede had het percentage betrekking op ongeveer vijf weken per school in de periode april en mei, waarin ook de examenperiode viel - een periode die daardoor afwijkt van de rest van het schooljaar. Verderop in dit hoofdstuk zullen we verder ingaan op de reden van ontstaan.

TNO Arbeid heeft in het kader van hoe scholen omgaan met problemen in de personeelsvoorziening gevraagd hoeveel lesuitval de school had. Een tweetal scholen heeft het exact nagerekend en zij kwamen uit op 2 tot 3 procent echte lesuitval. Enkele andere scholen gaven een schatting en kwamen uit op 5 tot 7 procent (Frielink e.a., 2005). Het percentage wat we hier gevonden hebben, ligt dichterbij de schatting van de laatste groep.

Gemiddeld 5 procent lesuitval betekent niet dat er bij alle scholen ongeveer 5 procent is uitgevallen. Het uitvalpercentage per school verschilt zelfs sterk per school. Bijna 16 procent van de scholen heeft een geringe uitval, waardoor het uitvalpercentage onder de drie procent ligt. Hetzelfde percentage scholen heeft daarentegen een hoge uitval. Meer dan 7 procent van de lessen is bij deze groep scholen uitgevallen. Bij 70 procent van de scholen varieerde het uitvalpercentage tussen de 3 en de 7 procent.

Tabel 2.2 Spreiding lesuitval

	% scholen
Minder dan 3% lesuitval	15,9%
3% – 4% lesuitval	15,8%
4% – 5% lesuitval	19,5%
5% – 6% lesuitval	20,7%
6% – 7% lesuitval	12,2%
Meer dan 7% lesuitval	15,9%
Totaal	100%

2.3 Reden van ontstaan

Uit de proefmeting kwam al naar voren dat uitval met name ontstaat door ziekte en organisatorische reden. Ook in deze uitgebreide meting is van het overgrote deel van de scholen de

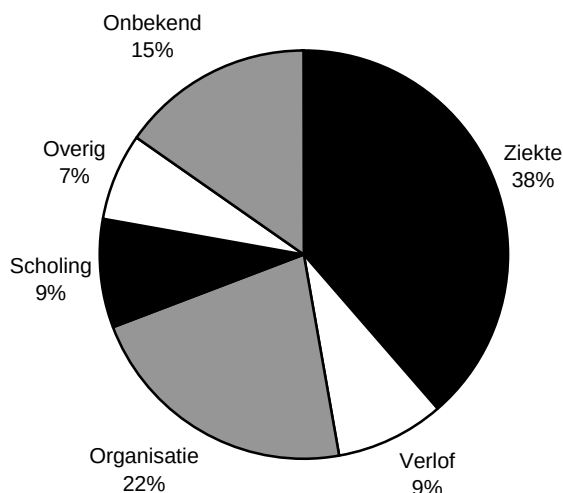
reden van ontstaan bekend. Op enkele scholen na registreerden bijna alle scholen de reden van ontstaan. Wel is er een groot verschil in registratie. Sommige scholen registreerden alleen of het ziekte betrof of iets anders. Andere scholen registreerden de reden zeer gedetailleerd, zodat het zelfs bekend was of een afwezige docent naar de tandarts ging of juist naar de dokter. Alle geregistreeerde reden zijn daarom gehercodeerd naar algemene categorieën. Hiervoor is de indeling gebruikt die bij de proefmeting naar voren kwam. Hieronder volgt een uitleg van deze verschillende categorieën:

- Ziekteverzuim: zowel kortdurend als langdurig verzuim.
- Verlof: zowel kortdurend als langdurig verlof, zoals onder andere zwangerschapsverlof, kortdurend zorgverlof en calamiteitenverlof.
- Schoolorganisatie: vergaderingen, begeleiding van toetsen en examens, begeleiding van werkweken, schoolreisjes en andere, veelal lesvervangende, activiteiten (sportdagen, projecten, enzovoort).
- Scholing: nascholing, cursussen, studiedagen, maar ook bijvoorbeeld intervisie.
- Overig: een restcategorie met daarin onder meer niet nader omschreven onvoorziene omstandigheden en on vervulde vacatures.
- Onbekend: niet alle scholen registreren de redenen van ontstaan of hebben niet bij alle vacatures de reden van ontstaan bijgehouden.

Figuur 2.1 geeft de verdeling van de lesuitval naar reden van ontstaan weer. Hieruit blijkt dat ziekteverzuim de belangrijkste reden is voor lesuitval. Ziekte is verantwoordelijk voor bijna 40 procent van de uitval. Scholen kunnen vrij moeilijk anticiperen op uitval door ziekteverzuim, waardoor het voor de hand ligt dat dit de voornaamste reden is. Organisatorische redenen, waar de vergaderingen, schoolreisjes en andere schoolactiviteiten onder vallen, vormen de op één na belangrijkste reden. Dit veroorzaakt bijna de helft minder aan uitval dan ziekte, namelijk 22 procent. Dit is bij uitstek de categorie waarbij scholen de mogelijkheid hebben om iets aan lesuitval te doen.

Scholing en verlof veroorzaken beiden zo'n 9 procent van de uitval en 7 procent wordt veroorzaakt door andere redenen zoals niet voorziene omstandigheden of vacatures. Van 15 procent van de uitgevallen lessen is het onbekend waardoor ze veroorzaakt zijn. Dit is deels de uitval op scholen die geen reden bijhouden, maar soms is het ook de roostermaker onbekend waardoor de uitval veroorzaakt is.

Figuur 2.1 Reden ontstaan uitval: percentage van de totale uitval

In de volgende tabel staat wederom de uitval naar reden van ontstaan, maar nu hebben we de uitval afgezet tegen het totaal aantal ingeplande lessen. Ziekte, verantwoordelijk voor 40 procent van de uitval, zorgt ervoor dat bijna twee procent van de lessen vervalt. De tweede belangrijke categorie zijn de organisatorische reden, waardoor één procent van de lessen uitvalt.

Tabel 2.3 Reden lesuitval 2004-2005

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd
Ziekte	1,9%
Verlof	0,4%
Organisatie	1,1%
Scholing	0,4%
Overig	0,3%
Onbekend*	0,8%
Totaal	5,0%

* Inclusief de uitval op scholen die geen reden van ontstaan bijhouden.

2.4 Uitval naar achtergrondkenmerken

Om dieper in te gaan op de uitval en verschillen tussen scholen en andere kenmerken van de les of het moment van ontstaan vast te stellen, zijn er analyses gedaan naar achtergrondkenmerken van de les en het moment van ontstaan, zoals de maand en dag waarin de uitval ont-

stond, het onderwijstype van de klas en achtergrondkenmerken van de school zoals de regio en het schooltype. In deze paragraaf komt dit type verschillen aan bod.

2.4.1 Maand, dag van de week en het lesuur

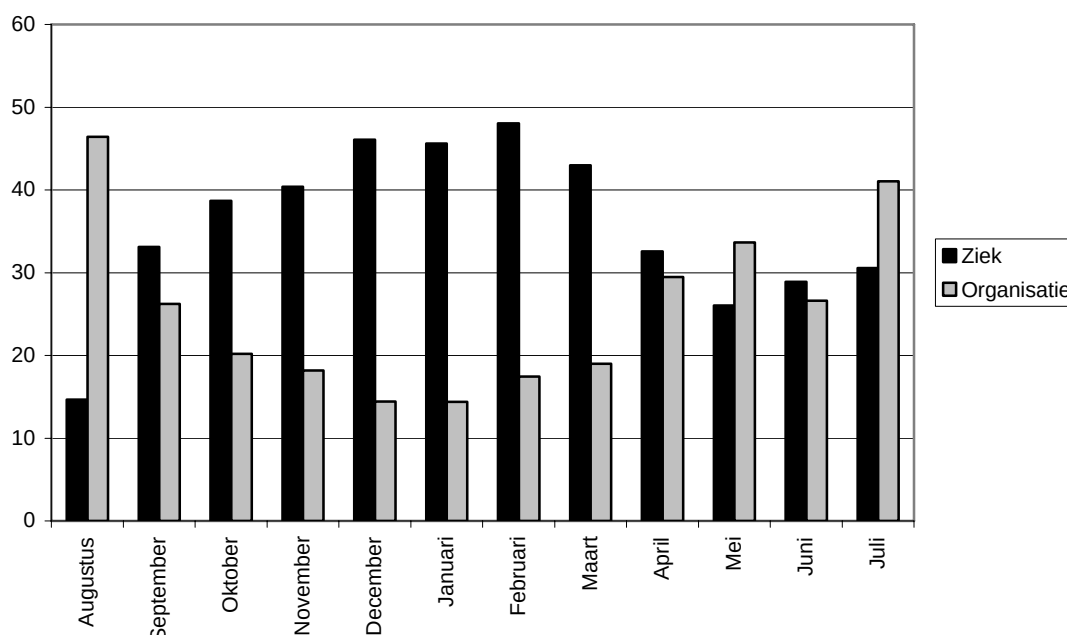
Dat er niet elke maand evenveel uitvalt, is duidelijk te zien in de onderstaande tabel. Twee maanden vallen expliciet op met een lage uitval: augustus, het begin van het schooljaar waarin het grootste deel van de scholen nog niet eens gestart is met de lessen en juli waarin het overgrote deel van de scholen inmiddels gestopt is met het geven van reguliere lessen. Hoge uitval komt met name voor in februari, waarin over het algemeen veel mensen ziek zijn en in april en mei, waarin de examens en schoolreizen plaatsvinden.

Tabel 2.4 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar maand

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd	
	Echte uitval	Vervangen
Augustus	2,4%	0,2%
September	4,6%	0,4%
Oktober	4,7%	0,5%
November	5,2%	0,5%
December	5,2%	0,5%
Januari	4,6%	0,4%
Februari	5,8%	0,5%
Maart	5,2%	0,5%
April	5,8%	0,5%
Mei	5,5%	0,4%
Juni	4,2%	0,4%
Juli	0,6%	0,0%
Totaal	5,0%	0,5%

Zoals al in figuur 2.1 was te zien, ontstaat uitval met name door ziekte van docenten en organisatorische reden zoals vergaderingen. In het onderstaande figuur hebben we deze veelvoorkomende redenen uitgesplitst naar het percentage van de totale uitval dat veroorzaakt is door deze redenen. De uitval per reden is dus afgezet tegen de totale uitval en niet tegen het totaal aantal ingeroosterde lessen. Op deze manier wordt beter duidelijk wat het aandeel is van een bepaalde reden in de totale uitval.

Figuur 2.2 Reden ontstaan uitval: percentage van totale uitval ontstaan door ziekte en organisatorische redenen

Zoals duidelijk te zien is, wordt in de wintermaanden de meeste uitval veroorzaakt door ziekte. In de overige maanden komt ziekte ook veelvuldig voor, maar in de laatste maanden van het schooljaar vormen organisatorische redenen een steeds groter aandeel van het totaal aantal uitgevallen lessen.²

Gemiddeld valt er ongeveer 5 procent van de lessen uit, maar niet elke dag valt er evenveel uit. Op maandag valt er het minste uit; iets meer dan vier procent van de op maandagen ingeplande lessen (ruim één op de 25 lessen). Op donderdag daarentegen valt het meeste uit, bijna één procentpunt meer (ruim één op de 20 lessen).

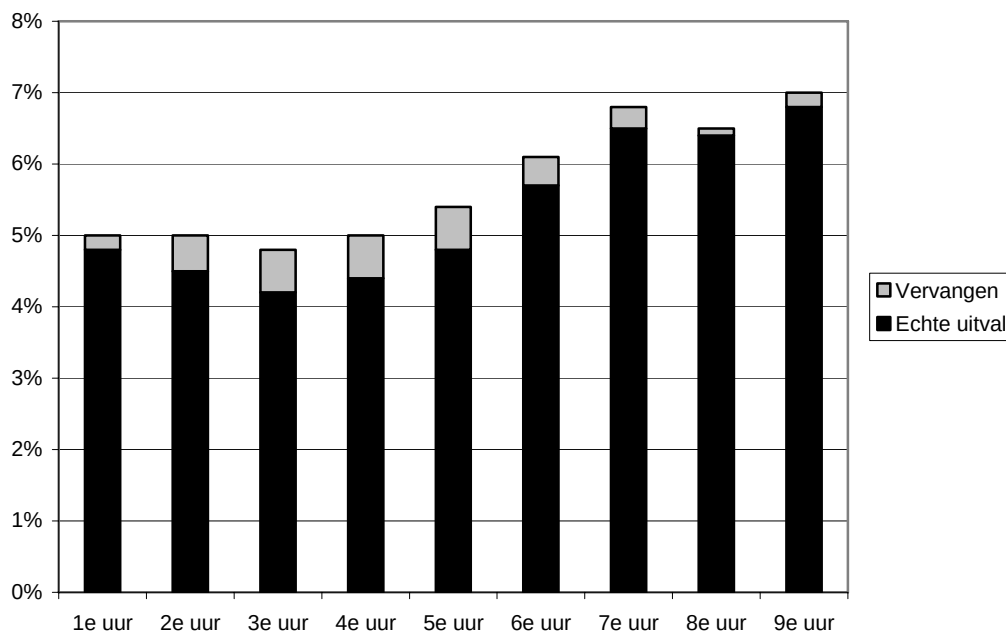
Tabel 2.5 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar dag van de week

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd	
	Echte uitval	Vervangen
Maandag	4,2%	0,4%
Dinsdag	5,0%	0,4%
Woensdag	5,2%	0,5%
Donderdag	5,4%	0,5%
Vrijdag	5,2%	0,5%
Totaal	5,0%	0,5%

² Aangezien het percentage uitval gemeten is door de geregistreerde uitval af te zetten tegen het lesrooster, kunnen we geen antwoord geven op de vraag hoeveel uitval er ontstaat aan het einde van het schooljaar, waardoor de meeste scholieren zo'n negen weken vakantie hebben in plaats van de officiële zeven weken. Bijna alle scholen hebben in die laatste twee weken geen rooster meer en dus meten we geen uitval.

Niet alleen de dag en de maand is bekend, maar ook weten we welk uur van de dag uitviel. Veel roostermakers proberen tussenuren voor leerlingen te voorkomen door te schuiven met lessen, zodat of het eerste uur uitvalt of het laatste uur. Figuur 2.3 laat zien dat met name laatste lesuren uitvallen. Het eerste uur valt ook meer uit dan bijvoorbeeld het tweede of derde uur, maar het zijn toch met name de uren na het vijfde lesuur waarbij er veel uitval is. Ook is te zien dat vervanging of opvang van een uitgevallen lesuur met name plaatsvindt in het midden van de dag. Op die manier wordt voor een deel van de leerlingen voorkomen dat ze een echt tussen uur hebben. Bij de zogenaamde uitgevallen ‘randuren’ geven de scholen de leerlingen eerder vrij.

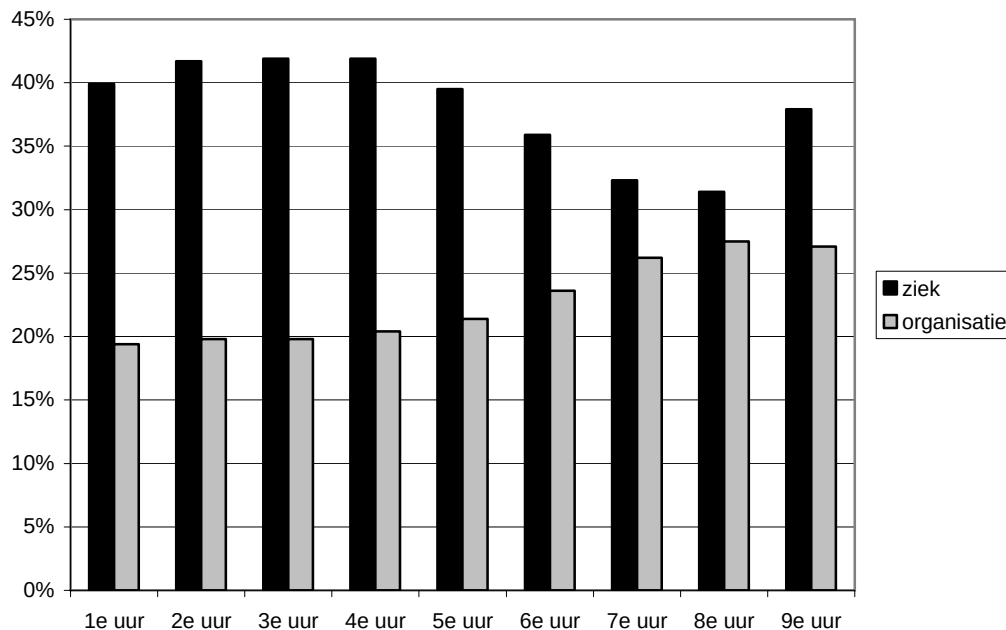
Figuur 2.3 Percentage uitval en vervanging naar lesuur

Uitval in de vroege uren ontstaat met name door ziekte van de docent (figuur 2.4). Dit aandeel neemt in de loop van de dag af ten gunste van het percentage lesuitval dat om organisatorische redenen ontstaat³. Dit zullen met name de vergaderingen zijn die scholen aan het einde van de dag inplannen, waardoor ze lessen laten uitvallen.

³ Het is niet uit te sluiten dat een deel van de plotseling ontstane lesuitval die gedurende de dag ontstaat, niet geregistreerd wordt door de roostermaker. Het ligt echter niet voor de hand dat dit veel voorkomt en dus de percentages sterk zal beïnvloeden.

Figuur 2.4 Reden ontstaan uitval: percentage van totale uitval ontstaan door ziekte en organisatorische redenen

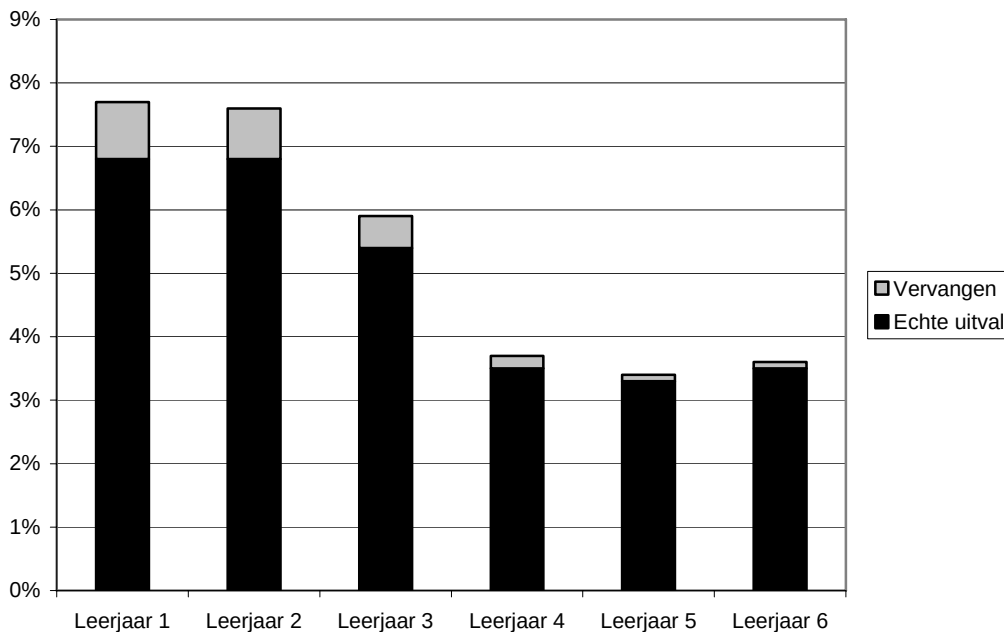

2.4.2 Leerjaar, onderwijstype en vakgebied

Per leerjaar zijn er forse verschillen in lesuitval. Met name de basisvorming heeft te maken met veel uitval. In de eerste twee leerjaren valt bijna 7 procent van de lessen uit, terwijl de hogere leerjaren (leerjaar 4, 5 en 6) waarin ook de examenklassen vallen, nog maar de helft hiervan uitvalt. Het lijkt erop dat scholen met name de examenklassen proberen te ontzien bij het uitvallen van de lessen.

Wel proberen scholen vaker de uitgevallen lessen in de lagere klassen op te vangen door een andere docent voor de klas te zetten die of daadwerkelijk invalt, of ervoor zorgt dat de leerling onder begeleiding zelfstandig kunnen werken. Dit stemt overeen met het onderzoek van TNO Arbeid waarbij scholen aangaven in de bovenbouw minder vaak een vervanger te zoeken en te vertrouwen op de zelfwerkzaamheid van leerlingen (Frielink e.a., 2005). Bijna 1 procent van de lessen wordt op deze wijze ingevuld. Deze ene procent komt overigens nog wel bovenop de bijna 7 procent die sowieso al uitvalt. Kortom; dat is al bijna één op de 14 lesuren, dus dan vallen er bijna twee lessen per week uit.

Figuur 2.5 Percentage uitval en vervanging naar leerjaar

Uitval in de eerste twee leerjaren wordt name veroorzaakt door ziekte van de docent (tabel 6, bijlage 2). Zo'n 40 procent van de uitgevallen lessen valt uit door ziekte van de docent. Ook in de hogere leerjaren vallen de meeste lessen uit door ziekte, maar daar valt ruim een derde vanwege ziekte uit en valt er verhoudingsgewijs meer vanwege organisatorische redenen uit dan in de onderbouw. In de hoogste leerjaren valt 25 tot 30 procent van de uitgevallen lessen uit om organisatorische reden, terwijl dit in de basisvorming 20 procent is. Absoluut gezien is er overigens nog steeds meer uitval in de basisvorming door organisatorische redenen dan in de hogere klassen, maar dit komt doordat er meer uitvalt in de eerste twee leerjaren (tabel 5, bijlage 2).

De brugklas heeft het meeste te kampen met uitval en dat stemt overeen met de tabel hierboven.⁴ Tussen de overige onderwijstypen zijn minder grote verschillen. Lesuren voor vmbo-klassen vallen meer uit dan voor havo- en vwo-klassen, maar de verschillen zijn klein.

⁴ Het percentage komt overigens niet precies overeen met het percentage hierboven, omdat alleen gemengde klassen die uit meer dan één onderwijstype bestaan gezien worden als brugklassen. Een vmbo-klas uit het eerste leerjaar met uitsluitend vmbo-leerlingen is dus niet als brugklas gecodeerd.

Tabel 2.6 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar onderwijstype*

Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd		
	Echte uitval	Vervangen
Vwo	4,5%	0,2%
Havo	4,1%	0,2%
Vmbo**	4,9%	0,5%
Brugklas	5,9%	0,7%
Onbekend***	6,0%	0,6%
Totaal	5,0%	0,5%

* Dit betreft het type onderwijs van de uitgevallen les, dus niet het schooltype van de school.

** Inclusief het lwoo en vmbo-t.

*** Van 96,5 procent van de ingeroosterde lessen is het onderwijstype bekend. Dit percentage heeft dus maar betrekking op 3,5 procent van de lessen.

De verschillen tussen de onderwijstypen worden nog kleiner als we de leerjaren waarin sowieso een hoge uitval heeft plaatsgevonden erbuiten laten, de leerjaren 1 en 2. Er zijn dan eigenlijk bijna geen verschillen meer. Het belangrijkste verschil doet zich voor als we naar de vervanging kijken. Vmbo-klassen uit het derde en vierde leerjaar worden vier keer zo vaak opgevangen bij uitval dan vwo- of havo-klassen (bijlage 2, tabel 8).

Ziekte is voor alle onderwijstypen de belangrijkste veroorzaker van uitval. Wel is voor het havo en het vwo deze oorzaak relatief minder belangrijk dan voor het vmbo. In het vmbo wordt ruim 40 procent van de uitval veroorzaakt door ziekte, terwijl dit voor vwo- en havo-klassen op 35 procent ligt. Daar is het aandeel van organisatorische redenen in de uitval weer groter.

**Tabel 2.7 Reden lesuitval 2004-2005 naar onderwijstype:
Percentage van de totale uitval**

Percentage van totale uitval							
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend	totaal
vwo	34,7%	9,9%	26,3%	8,0%	6,1%	15,0%	100%
havo	35,1%	9,6%	22,6%	8,5%	5,3%	18,9%	100%
Vmbo*	41,3%	7,6%	19,8%	9,1%	7,4%	14,9%	100%
brugklas	40,2%	9,2%	20,9%	8,7%	7,8%	13,1%	100%
Onbekend**	32,5%	7,5%	26,5%	6,8%	2,6%	24,0%	100%
Totaal	38,5%	8,7%	22,0%	8,6%	6,7%	15,4%	100%

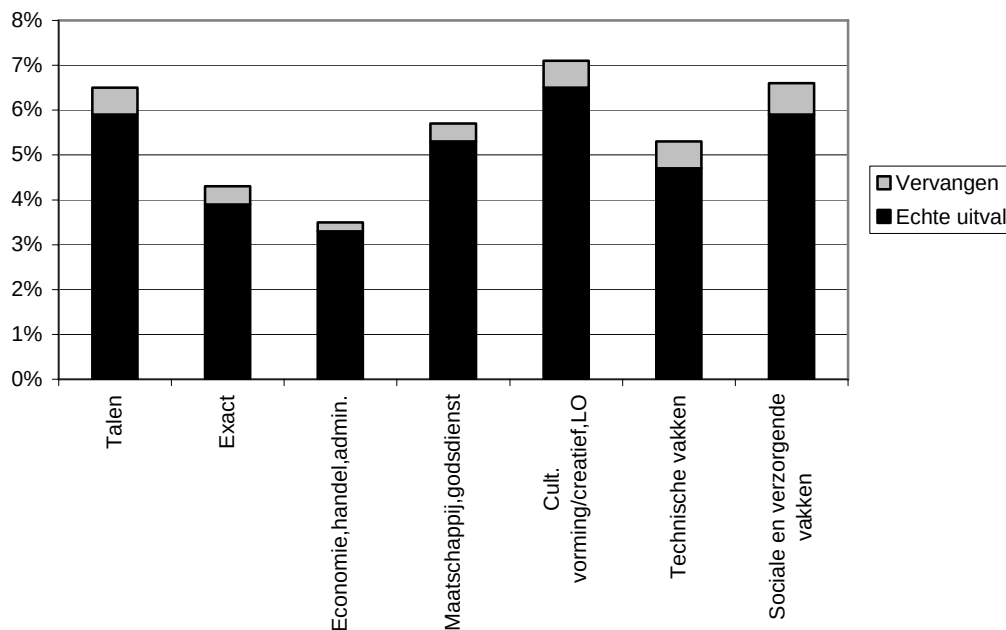
* Inclusief het lwoo en vmbo-t.

** Van 96,5 procent van de ingeroosterde lessen is het onderwijstype bekend. Dit percentage heeft dus maar betrekking op 3,5 procent van de lessen.

Van bijna 85 procent van de ingeroosterde lessen weten we welk vak gegeven werd. De meeste uitval doet zich voor bij de culturele en creatieve vakken waarin onder andere tekenen, handvaardigheid en lichamelijke opvoeding vallen. Van het totaal aantal ingeroosterde lessen is 6,5 procent volledig uitgevallen en kregen de leerlingen vrij. Bij de economische vakken en de exacte vakken komt de minste uitval voor (respectievelijk 3,3% en 3,9%).

Als we kijken naar de vervanging, dan valt op dat de economische vakken vrijwel nooit vervangen worden als een les niet door kan gaan, terwijl dit bij de overige vakgebieden twee tot drie keer zo vaak voorkomt.

Figuur 2.6 Uitval en vervanging naar vakgebied

De culturele en creatieve vakken vallen meer dan andere vakken uit vanwege organisatorische redenen (tabel 2.8). Meer dan een kwart van de uitgevallen lessen valt daarom uit. Dit verschilt met name in vergelijking tot de economische vakken waarbij nog geen 20 procent om organisatorische redenen uitvalt. Wat dat betreft is het opvallend dat het vakgebied waarbij de minste lessen uitvallen, het vakgebied is waarbij dit het minst vaak om organisatorische redenen gebeurt. Kortom, wanneer vanwege vergaderingen, excursies en dergelijke lessen geschrapt moeten worden, lijken de creatieve en culturele vakken daar eerder voor in aanmerking te komen dan talen, de exacte vakken of de economische vakken.

**Tabel 2.8 Reden lesuitval 2004-2005 naar vakgebied:
Percentage van de totale uitval**

	Percentage van totale uitval						totaal
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend	
Talen	42,2%	8,7%	20,5%	7,9%	6,3%	14,4%	100%
Exact	37,4%	10,0%	21,2%	9,7%	6,7%	15,0%	100%
Economie, handel, admin.	40,0%	10,3%	18,6%	9,3%	7,6%	14,2%	100%
Maatschappij, godsdienst	36,2%	9,8%	23,1%	9,0%	6,4%	15,5%	100%
Cult. vorming/creatief, LO	35,6%	8,1%	26,4%	7,2%	6,4%	16,2%	100%
Technische vakken	33,7%	7,8%	23,2%	9,6%	9,0%	16,8%	100%
Sociale en verzorgende vakken	46,4%	5,8%	18,1%	9,3%	6,7%	13,7%	100%
Totaal	38,5%	8,7%	22,0%	8,6%	6,7%	15,4%	100%

* Van 83 procent van de lessen is het vak bekend.

Ongeveer hetzelfde beeld als hierboven komt naar voren wanneer we de uitval uitsplitsen naar vak. Tabel 2.9 geeft de vakken weer waarin het meeste les wordt gegeven.

Lichamelijke opvoeding valt het meeste uit, iets meer dan 8 procent van de lessen is het afgelopen jaar uitgevallen. Dat is meer dan anderhalf keer zoveel als er gemiddeld uitvalt. Ook Techniek en Godsdienst/Levensbeschouwing en in iets mindere mate Engels, Nederlands en verzorging vallen veel uit, waardoor er om en nabij de 7 procent van de lessen verviel.

Tabel 2.9 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar vak*

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd	
	Echte uitval	Vervangen
Wiskunde	3,9%	0,4%
Nederlands	6,7%	0,7%
Engels	7,0%	0,7%
Lichamelijke opvoeding	8,1%	0,6%
Duits	4,5%	0,4%
Natuurkunde	3,8%	0,4%
Economie	3,3%	0,2%
Frans	4,6%	0,4%
Biologie	4,2%	0,4%
Geschiedenis	5,5%	0,5%
Aardrijkskunde	4,9%	0,5%
Maatschappijleer	5,8%	0,3%
Scheikunde	3,3%	0,1%
Handvaardigheid	5,6%	0,7%
Tekenen	5,3%	0,5%
Muziek	5,9%	0,5%
Techniek	7,2%	0,7%
Godsdienst of levensbeschouwing	7,2%	0,5%
Verzorging (of uiterlijke verzorging)	6,9%	0,8%
Klassieke talen	4,3%	0,3%
Totaal	5,0%	0,5%

* Van 83 procent van de lessen is het vak bekend.

De exacte vakken Wis-, Natuur- en Scheikunde en daarnaast Economie vallen het minst uit, iets wat ook in de tabel naar vakgebied was te zien. Ruim drie procent van de lessen is afge-

lopen jaar niet doorgegaan. Opvallend is dat deze vakken verhoudingsgewijs vaak uitvallen doordat de docent met verlof is, een oorzaak waaraan scholen zelf weinig kunnen doen. Lichamelijke opvoeding daarentegen, een vak waarbij relatief veel lessen zijn vervallen, valt weer veel uit vanwege organisatorische redenen. Scholen kunnen daarop wel zelf invloed uitoefenen.

**Tabel 2.10 Reden lesuitval 2004-2005 naar vak:
Percentage van de totale uitval**

	Percentage van totale uitval						totaal
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend	
Wiskunde	38,2%	10,8%	18,6%	10,2%	6,7%	15,4%	100%
Nederlands	44,1%	9,2%	18,9%	7,5%	6,2%	14,0%	100%
Engels	44,5%	7,9%	19,1%	7,8%	7,2%	13,5%	100%
Lichamelijke opvoeding	32,3%	8,1%	28,6%	7,8%	6,2%	17,0%	100%
Duits	38,4%	9,3%	21,7%	8,1%	6,2%	16,2%	100%
Natuurkunde	36,8%	9,7%	22,1%	8,7%	7,2%	15,4%	100%
Economie	40,0%	10,3%	18,6%	9,3%	7,6%	14,2%	100%
Frans	39,2%	8,1%	23,3%	9,0%	5,4%	15,0%	100%
Biologie	37,3%	8,5%	22,6%	10,1%	6,7%	14,8%	100%
Geschiedenis	34,1%	9,7%	25,5%	8,7%	6,0%	16,0%	100%
Aardrijkskunde	34,0%	8,9%	25,9%	10,1%	6,8%	14,2%	100%
Maatschappijleer	39,4%	8,4%	21,0%	9,1%	4,8%	17,3%	100%
Scheikunde	36,6%	11,8%	25,7%	8,1%	5,4%	12,4%	100%
Handvaardigheid	39,7%	8,4%	23,6%	9,8%	6,6%	11,9%	100%
Tekenen	40,1%	8,6%	27,1%	5,8%	5,6%	12,7%	100%
Muziek	41,2%	7,8%	23,1%	5,5%	7,0%	15,5%	100%
Techniek	37,4%	8,3%	20,7%	9,8%	9,7%	14,1%	100%
Godsdienst/l.b.	39,5%	12,2%	16,5%	8,2%	8,4%	15,2%	100%
(uiterlijke) Verzorging	46,0%	6,1%	16,9%	9,6%	7,2%	14,2%	100%
Totaal	38,5%	8,7%	22,0%	8,6%	6,7%	15,4%	100%

* Van 83 procent van de lessen is het vak bekend.

Zoals al te zien was in de tabel naar vakgebied is ook hier te zien dat met name culturele en creatieve vakken vaak uitvallen om organisatorische redenen. Hierboven noemden we al Lichamelijke opvoeding, maar ook Tekenen valt op.

Nederlands, Engels en Verzorging, een drietal andere vakken waarbij veel uitval heeft plaatsgevonden, vallen in bijna de helft van de gevallen uit vanwege ziekte van de docent en relatief minder vaak door organisatorische redenen. Kortom, wat we al eerder concludeerden bij de tabellen naar vakgebied, wordt hier nog eens bevestigd: het lijkt erop dat vakken waarin leerlingen over het algemeen geen examen doen als eerste geschrapt worden wanneer scholen een vergadering of excursie willen inplannen. De echte leervakken worden ontzien.

2.4.3 Regio en gemeenteomvang

Leerlingen in het Zuiden van het land hebben het afgelopen schooljaar minder last van uitval gehad dan leerlingen op scholen uit het Westen. Op scholen in het Westen viel het afgelopen jaar 5,6 procent uit, op scholen in het Zuiden anderhalve procentpunt minder. Kortom; er zijn duidelijke regionale verschillen zichtbaar, aangezien dit betekent dat er op scholen in het Westen bijna één op de 18 lessen uitvalt, terwijl dat in het Zuiden maar één op de 24 is. Scholen uit het Noorden en het Oosten van het land zaten hier tussenin.

Tabel 2.11 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar regio

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd	
	Echte lesuitval	Vervangen
Noord	5,0%	0,4%
Oost	4,7%	0,4%
West	5,6%	0,6%
Zuid	4,1%	0,3%
Totaal	5,0%	0,5%

Het zijn met name de scholen uit de vier grote steden die voor het hoge uitvalpercentage in het Westen verantwoordelijk zijn. Ruim 6 procent van de lessen op scholen uit de vier grote steden is uitgevallen, terwijl elders iets minder dan vijf procent is uitgevallen.

Tabel 2.12 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar gemeenteomvang

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd	
	Echte uitval	Vervangen
Vier grote steden	6,3%	0,7%
21 overige grote steden	4,8%	0,3%
Overig	4,8%	0,5%
Totaal	5,0%	0,5%

Verantwoordelijk voor de hoge uitval in het Westen en met name dus in de vier grote steden is wederom de belangrijkste oorzaak voor uitval, ziekte van docenten. De vier grote steden steken er met kop en schouders bovenuit wanneer de uitval naar oorzaak van ontstaan bekeken wordt. Ruim 42 procent van de lessen valt uit door ziekte van de docent, terwijl dit elders veel minder is (tabel 2.13).

Alhoewel het percentage onbekende uitvalredenen hoger is dan elders, zijn er in het Zuiden afgelopen jaar relatief weinig lessen uitvallen door organisatorische redenen. Scholen in het Zuiden zijn er blijkbaar beter in om zelf uitval te voorkomen, aangezien dit bij uitstek de categorie is waar scholen zelf iets aan kunnen doen.

Tabel 2.13 Reden lesuitval 2004-2005 naar regio:
Percentage van de totale uitval

	Percentage van totale uitval						
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend	totaal
Noord	38,3%	10,1%	29,4%	10,0%	1,7%	10,5%	100%
Oost	37,8%	7,5%	25,2%	7,1%	9,3%	13,1%	100%
West	39,5%	8,4%	21,3%	8,2%	6,9%	15,6%	100%
Zuid	37,0%	10,3%	17,1%	10,6%	5,7%	19,2%	100%
Totaal	38,5%	8,7%	22,0%	8,6%	6,7%	15,4%	100%

Tussen de vier grote steden en de rest van de scholen elders zijn er niet veel verschillen in het percentage lesuitval dat veroorzaakt wordt door organisatorische redenen. Het aandeel ten opzichte van het totaal is redelijk gemiddeld. Het zijn met name de 21 overige grote steden waarbij dit percentage wat hoger ligt. Het aandeel van ziekte ligt daarentegen in de vier grote steden wel hoger dan elders.

Tabel 2.14 Reden lesuitval 2004-2005 naar gemeenteomvang:
Percentage van de totale uitval

	Percentage van totale uitval						
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend	totaal
Vier grote steden	42,1%	8,0%	23,5%	7,7%	6,4%	12,4%	100%
21 grote steden	37,5%	11,1%	27,6%	7,9%	7,6%	8,3%	100%
Overig	37,9%	8,4%	20,3%	9,0%	6,6%	17,8%	100%
Totaal	38,5%	8,7%	22,0%	8,6%	6,7%	15,4%	100%

2.4.4 Schooltype en denominatie

In paragraaf 2.4.2 bespraken we de lesuitval naar onderwijstype. Het ging hierbij om een kenmerk van de klas waarvan de les uitviel. In deze subparagraaf gaan we niet zozeer in op het onderwijstype, maar op de uitval naar schoolsoort.⁵

Tabel 2.15 toont meer verschillen dan de uitval naar onderwijstype. Op categorale vmbo's valt meer uit dan op andere scholen. Bijna 6 procent van de lessen is afgelopen jaar uitgevallen, terwijl dat op (brede) scholengemeenschappen nog geen 5 procent is.

⁵ Een deel van de scholen betrof een zelfstandige vestiging. Van de acht categorale vmbo's waren er vier een zelfstandige vestiging. Bij de overige schoolsoorten was dit ongeveer een kwart.

Tabel 2.15 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar schooltype

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd	
	Echte lesuitval	Vervangen
Vmbo	5,9%	0,8%
Havo/vwo	5,2%	0,5%
Vmbo-tl/havo/vwo	4,8%	0,4%
Brede scholengemeenschap	4,8%	0,4%
Totaal	5,0%	0,5%

Het is met name ziekte waardoor de hoge uitval op categorale vmbo's verklaard kan worden. De helft van de uitval op het vmbo is hierdoor veroorzaakt, terwijl dit op andere schooltypes onder de 40 procent ligt. Een kanttekening die we hierbij kunnen maken is dat het percentage uitval dat om een onbekende reden is uitgevallen lager ligt dan bij de andere schooltypes, waardoor de overige percentages altijd hoger zullen zijn. Desondanks blijft het percentage beduidend hoger dan bij de andere schooltypes. Opvallend is dat op havo/vwo-scholen uitval vaker ontstaat om organisatorische redenen dan elders. Het aandeel dat ziekteverzuim heeft in de uitval ligt ook lager dan bij de andere schooltypes.

Tabel 2.16 Reden lesuitval 2004-2005 naar schooltype:
Percentage van de totale uitval

	Percentage van de totale uitval						
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend*	totaal
Vmbo	50,3%	6,2%	18,4%	8,9%	6,9%	9,3%	100%
Havo/vwo	34,8%	9,9%	29,0%	7,1%	4,6%	14,6%	100%
Vmbo-tl/havo/vwo	38,3%	10,8%	18,7%	7,3%	3,4%	21,6%	100%
Brede sgm.	36,6%	8,6%	22,1%	9,2%	8,0%	15,5%	100%
Totaal	38,5%	8,7%	22,0%	8,6%	6,7%	15,4%	100%

Wanneer we deze tabellen vergelijken met de tabellen naar onderwijstype, dan valt op dat het vmbo er nu veel duidelijker uitspringt. Dit duidt erop dat het type *school* of zelfstandige vestiging belangrijker is dan het onderwijstype waar de uitgevallen docent lesgeeft. Een grotere school heeft waarschijnlijk intern meer mogelijkheden om uitval te voorkomen dan een kleinere categorale school. Dit wordt ook bevestigd door de uitval naar schoolomvang uit te draaien (tabel 13, bijlage 2). Deze tabel is indicatief, omdat we van de zelfstandige vestigingen geen leerlingaantal hebben, maar laat desondanks zien dat er op kleinere scholen meer uitval heeft plaatsgevonden dan op grotere scholen.

Op katholieke scholen is afgelopen schooljaar beduidend minder uitgevallen dan op andere scholen (tabel 2.17). Vier procent van de lessen is uitgevallen, terwijl op openbare scholen de uitval anderhalf procentpunt hoger lag.

Tabel 2.17 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar denominatie

Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd		
	Echte lesuitval	Vervangen
Openbaar	5,5%	0,5%
RK	4,0%	0,4%
PC	5,3%	0,4%
Overig	5,2%	0,6%
Totaal	5,0%	0,5%

Op openbare scholen is er verhoudingsgewijs meer uitval veroorzaakt door organisatorische redenen dan op protestants-christelijke scholen (tabel 2.18). Echter, op katholieke scholen waar het afgelopen jaar minder uitgevallen is, is verhoudingsgewijs ongeveer evenveel veroorzaakt door organisatorische redenen. De verklaring waarom er juist op katholieke scholen relatief weinig uitval heeft plaatsgevonden, is niet uit onderstaande tabel te halen.

**Tabel 2.18 Reden lesuitval 2004-2005 naar denominatie:
Percentage van de totale uitval**

Percentage van de totale uitval							
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend*	totaal
Openbaar	39,4%	8,2%	24,0%	9,5%	5,3%	13,6%	100%
RK	36,6%	8,5%	23,1%	8,3%	7,2%	16,3%	100%
PC	40,6%	9,5%	18,5%	9,2%	4,7%	17,5%	100%
Overig	35,2%	9,0%	22,3%	5,7%	13,9%	13,9%	100%
Totaal	38,5%	8,7%	22,0%	8,6%	6,7%	15,4%	100%

Tabel 14 in bijlage 2 geeft meer duidelijkheid over het relatief lage lesuitvalpercentage op katholieke scholen. De lage uitval komt met name doordat er maar anderhalf procent van de lessen is uitgevallen door ziekte, terwijl op openbare scholen afgelopen jaar meer dan 2 procent is uitgevallen door ziekte. Ook uit het Verzuimonderzoek over 2004 komt ditzelfde beeld naar voren: op katholieke scholen is er relatief minder verzuimd dan op scholen met een andere denominatie.

LITERATUUR

- Dekker, B., A.S. Klein, S.W. van der Ploeg, S. den Tuinder en J.J. van der Wel (2004)
Lesuitval in PO, VO en BVE. Resultaten proefmeting voorjaar 2004. Amsterdam: Regioplan.
- Bergen, C.T.A. M. Diepeveen, en J.J. van der Wel (2005) *Nog niet verschenen*
Arbeidsmarktbarometer Voortgezet Onderwijs 2004-2005. Vacatures in het schooljaar 2004-2005. Amsterdam, Regioplan.
- Frielink, S., R. Jongkind, P. Oeij en T. Korver (2005)
Regelruimte regelen. Flexibel omgaan met problemen in de personeelsvoorziening op scholen voor voortgezet onderwijs. Den Haag: SBO
- Inspectie van het Onderwijs (2005)
Onderwijsverslag 2003/2004. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2004)
Werken in het onderwijs 2005. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Van Oord, L. van en P. Schieven (2004)
Onderwijsmeter 2004. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Van Oord, L. van, R. Wendte en P. Schieven (2005)
Onderwijsmeter 2005. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Vermeij, A. en S.W. van der Ploeg (2005)
Verzuim onder personeel in het onderwijs in 2004. Cijfers over BO, SO en VO. Amsterdam: Regioplan.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

REPRESENTATIVITEIT VAN DE GEGEVENS

De werving

In september 2004 hebben we scholen waarvan we ervan uitgingen dat zij gebruik maken van de Vervangingsmodule van GP Untis, een brief gestuurd met daarin de aankondiging van het onderzoek naar lesuitval. Op deze brief volgde een intensieve telefonische belronde onder deze scholen in de maanden september tot en met november 2004 met de vraag of de scholen wilden en konden deelnemen. Indien er toestemming verleend werd door de directie, is er vervolgens contact opgenomen met de roostermaker.

In de offerte is ervan uitgegaan dat we 120 scholen bereid zouden krijgen om mee te werken, zodat, de eventuele afvallers gedurende het jaar meegerekend, we van ongeveer 100 scholen gegevens zouden ontvangen over het gehele schooljaar. Uiteindelijk is er door 89 scholen deelname toegezegd aan het onderzoek. Het kleinere aantal deelnemers heeft met name te maken met het beperkte aantal scholen dat de Vervangingsmodule van Untis daadwerkelijk gebruikt om wijzigingen in het lesrooster te registreren. Enkele scholen hadden de module pas recent aangeschaft en hadden het nog niet in gebruik. Andere scholen vonden de module te ingewikkeld of vonden de module voor de specifieke schoolsituatie niet bruikbaar en gebruikten het daarom niet (meer). Bovendien was de module soms op bestuursniveau aangeschaft, maar niet alle scholen die daaronder vallen hadden de module in gebruik. Dit betekende dat er vaak wel toestemming was verleend door de directie, maar dat de school desondanks toch afviel toen bleek dat de module niet gebruikt werd, geregeld tot teleurstelling van de directieleden zelf.

Het aantal echte weigeringen was zeer gering, de meeste scholen wilden zelfs graag meewerken. Al vrij snel na het sturen van de aankondigingsbrief hebben scholen zich spontaan bij Regioplan gemeld om aan te geven dat ze wilden meewerken. De voornaamste beweegreden voor de school was dat de uitval op de school onbekend was en ze daar graag meer over wilden weten. Ook de reacties van directieleden aan de telefoon waren over het algemeen positief. Het thema leeft op veel scholen, omdat het vaak voorkomt en ze zich afvragen in hoeverre hun school daarin een uitzondering is. Daarmee samenhangend viel het aanbod om de scholen na afloop van het onderzoek een terugrapportage toe te zenden in goede aarde. Hierdoor kan de school de eigen situatie vergelijken met andere scholen. Bovendien waren de meeste directieleden ervan te overtuigen dat het onderzoek een geringe tijdsbelasting vergt, met name omdat we niet zozeer tijd vragen van het directielid zelf, maar van een roostermaker.

Gegevensverzameling

Het kleinere aantal deelnemers was voldoende om een representatieve meting te houden. Bijna alle deelnemers hebben de gegevens elke periode trouw aangeleverd. Zeven scholen zijn om diverse redenen volledig afgehaakt, omdat de roostermaker zelf ziek werd of omdat ze uiteindelijk de module toch niet bleken te gebruiken. Van 82 scholen hebben we uiteindelijk veruit het grootste deel informatie over het gehele schooljaar 2004-2005. Van 13 scholen en vestigingen missen we een klein deel van het schooljaar, omdat ze een bepaalde periode niet hebben kunnen aanleveren. Dit maakt overigens weinig uit voor de analyses, omdat we de uitval afzetten tegen het rooster, dus als we uitvalgegevens missen, missen we ook het rooster.

Van het grootste deel hebben we de gegevens over de totale schooluitval ontvangen. Van enkele scholen hebben we van alleen één of meerdere locaties gegevens. Op sommige scholen werd alleen op een deel van de locaties Untis gebruikt, op andere scholen hebben we alleen van één of meerdere vestigingen een toezegging gekregen. Overigens was het aantal deelnemende roostermakers sowieso groter dan het aantal deelnemende scholen, omdat we soms per school meerdere contactpersonen hadden. Het gevolg hiervan is dat de steekproef uit een combinatie van scholen en vestigingen bestaat. Van de 82 deelnemende scholen en zelfstandige vestigingen hadden we van 23 scholen geen gegevens van de gehele school, maar van een (groot) deel van de vestigingen.

Registratie lesuitval

Untis is een bestaand programma om roosters in te maken en om roosterwijzigingen bij te houden. Het is op zichzelf niet bedoeld om lesuitval te registreren, maar de daarvoor benodigde gegevens zijn er wel uit te halen. Roostermakers registreren niet zozeer lesuitval, maar wijzigingen in het lesrooster. Uitval is hier wel uit te destilleren.

Wel vloeien hier enkele beperkingen uit voort. Allereerst is het niet uit te sluiten dat uitval gedurende de dag wegens ziekte de roostermaker soms niet bereikt. Uit het pilotonderzoek dat vorig jaar is gehouden, bleek echter dat dit maar in zeer geringe mate voorkwam. Ten tweede is vooruitgeplande uitval en structurele vervanging die is 'weggeroosterd' niet altijd zichtbaar. Wanneer er een alternatief rooster is dat van tevoren al aangepast is op de mogelijke wijzigingen, dan is de uitval niet zichtbaar in het vervangingsrooster. Een laatste beperking is dat afkortingen die gebruikt worden voor het onderwijstype, het leerjaar en de absentiereden geïnterpreteerd moesten worden. Soms was de uitleg hiervoor uit de Untisbestanden zelf te halen, maar als dat niet mogelijk was, is voor zover mogelijk contact opgenomen met de roostermakers.

Roostermakers doen vaak aan creatief roosteren, zodat het uitgevallen uur omgeroosterd kan worden naar een eerste of een laatste uur. Dit is echter wél goed uit Untis te halen. We hebben het uur dat daadwerkelijk uitgevallen is er als het ware uitgevist.

Responsanalyse

Om de representativiteit van de deelnemende scholen vast te stellen, is er een responsanalyse uitgevoerd. Hierbij is er gekeken in hoeverre de scholen een afspiegeling vormen van de populatie. Omdat we van een deel van de scholen geen gegevens hadden, is de responsanalyse op een aangepaste wijze uitgevoerd. Sommige variabelen waarop we de respons bekijken, zoals regio en gemeenteomvang, zijn voor een school of vestiging niet verschillend, waardoor we daar bij een responsanalyse geen rekening mee moeten houden. Het schooltype is echter wel een factor die voor een vestiging anders kan zijn dan voor de gehele school. Het grootste deel van de vestigingen bleek hetzelfde schooltype te hebben als de gehele school. Dit komt vooral doordat we van de meeste vestigingen slechts één (kleinere) vestiging misten, waardoor het schooltype niet meer verschilt van de gehele school. Ook zijn sommige vestigingen zo groot waardoor het missen van één of meerdere vestigingen weinig verschil maakt. Tot slot misten we meestal de vestiging waar praktijkonderwijs werd gegeven. In de offerte hebben we al aangegeven dat we dit type onderwijs buiten beschouwing zouden laten, zodat het in dit geval niet uitmaakt dat we één vestiging missen.

Om te kunnen bepalen of de schooltypen van de deelnemende scholen en vestigingen afwijken, hebben we daarom gekeken of de schooltypen van de deelnemers afweek van de gehele populatie van scholen. Niet het schooltype van de gehele school van een vestiging dus, maar het schooltype van de vestiging zelf.

De volgende tabellen geven aan hoe de deelnemers verdeeld zijn over de gehele populatie. Daaruit komt naar voren dat de scholen niet gelijk verdeeld zijn naar gemeenteomvang en denominatie. De verdeling wijkt significant af van de gehele populatie; er zijn te weinig scholen uit de vier grote steden en te weinig openbare scholen.

Bij de overige variabelen verschilde de steekproef niet significant van de populatie, maar was het aantal deelnemers ook niet mooi verdeeld over de populatie. Uiteindelijk is er, om deze verschillen zoveel mogelijk te corrigeren, een weging toegepast naar schooltype, regio en gemeenteomvang.

Tabel B1-1 Respons ten opzichte van de totale populatie naar regio

	Populatie (N = 547)		Respons (n = 82)	
Noord	55	10,1%	7	8,5%
Oost	106	19,4%	21	25,6%
West	249	45,5%	40	48,8%
Zuid	137	25,0%	14	17,1%

* De verschillen zijn niet significant ($p > 0.05$).

Tabel B1-2 Respons ten opzichte van de totale populatie naar gemeenteomvang

	Populatie (N = 547)		Respons (n = 82)	
G4	83	15,2%	7	8,5%
G21	115	21,0%	11	13,4%
Overig	349	63,8%	64	78,0%

* De verschillen zijn significant ($p < 0.05$).

Tabel B1-3 Respons ten opzichte van de totale populatie naar urbanisatiegraad

	Populatie (N = 547)		Respons (n = 82)	
Zeer sterk stedelijk	123	22,5%	11	13,4%
Sterk stedelijk	174	31,8%	23	28,0%
Matig stedelijk	144	26,3%	29	35,4%
Weinig stedelijk	80	14,6%	15	18,3%
Niet stedelijk	26	4,8%	4	4,9%

* De verschillen zijn niet significant ($p > 0.05$).

Tabel B1-4 Respons ten opzichte van de totale populatie naar denominatie*

	Populatie (N = 547)		Respons (n = 82)	
Openbaar	157	28,7%	31	37,8%
Rooms-katholiek	147	26,9%	17	20,7%
Protestants-christelijk	117	21,4%	22	26,8%
Overig	126	23,0%	12	14,6%

* De verschillen zijn significant ($p < 0.05$).

Tabel B1-5 Respons ten opzichte van de totale populatie naar schooltype

	Populatie (N = 547)		Respons (n = 82)	
Pro/lwoo/vmbo	19	3,5%	1	1,2%
Vbmo-tl	16	2,9%	0	0,0%
Pro/lwoo/vmbo/vmbo-tl	43	7,9%	5	6,1%
Havo	2	0,4%	0	0,0%
Lwoo/vmbo/vmbo-tl/havo	4	0,7%	2	2,4%
Vwo	39	7,1%	2	2,4%
Havo/vwo	35	6,4%	9	11,0%
Vmbo-tl/havo/vwo	111	20,3%	24	29,3%
Pro/lwoo/vmbo/vmbo-tl/havo/vwo	278	50,8%	39	47,6%

* De verschillen zijn niet significant ($p < 0.05$).

Tabel B1-6 Respons ten opzichte van de totale populatie naar schooltype

	Populatie (N = 547)		Respons (n = 82)	
Vmbo	82	15,0%	8	9,8%
Havo/vwo	76	13,9%	11	13,4%
Vmbo-tl/havo/vwo	111	20,3%	24	29,3%
Brede sgm	278	50,8%	39	47,6%

* De verschillen zijn niet significant ($p < 0.05$).

BIJLAGE 2

TABELLEN BIJ HOOFDSTUK 2

Tabel B2-1 Reden lesuitval 2004-2005 naar maand:
Percentage van de totale uitval

	Percentage van de totale uitval						totaal
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend*	
Augustus	14,7%	12,2%	46,4%	1,8%	9,0%	15,9%	100%
September	33,1%	9,9%	26,2%	8,5%	6,4%	15,8%	100%
Oktober	38,7%	9,1%	20,2%	10,3%	6,9%	14,8%	100%
November	40,4%	6,7%	18,2%	12,1%	4,7%	17,8%	100%
December	46,1%	8,3%	14,4%	8,2%	5,5%	17,5%	100%
Januari	45,6%	7,3%	14,4%	9,9%	6,5%	16,3%	100%
Februari	48,0%	7,3%	17,5%	8,6%	6,0%	12,6%	100%
Maart	43,0%	8,8%	19,0%	8,0%	7,4%	13,9%	100%
April	32,6%	9,9%	29,5%	7,1%	6,8%	14,2%	100%
Mei	26,0%	9,8%	33,7%	6,1%	9,0%	15,4%	100%
Juni	28,9%	11,5%	26,6%	7,0%	10,4%	15,6%	100%
Juli	30,6%	6,0%	41,0%	0,4%	5,3%	16,7%	100%
Totaal	38,5%	8,7%	22,0%	8,6%	6,7%	15,4%	100%

Tabel B2-2 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar lesuur*

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd	
	Echte uitval	Vervangen
1 ^e uur	4,8%	0,2%
2 ^e uur	4,5%	0,5%
3 ^e uur	4,2%	0,6%
4 ^e uur	4,4%	0,6%
5 ^e uur	4,8%	0,6%
6 ^e uur	5,7%	0,4%
7 ^e uur	6,5%	0,3%
8 ^e uur	6,4%	0,1%
9 ^e uur	6,8%	0,2%
Totaal	5,0%	0,5%

* 0,2 procent van de lessen werd later dan het 9^e uur gegeven en is buiten beschouwing gelaten.

Tabel B2-3 Reden lesuitval 2004-2005 naar lesuur*:
Percentage van de totale uitval

Percentage van de totale uitval							
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend*	Totaal
1 ^e uur	39,9%	8,7%	19,4%	7,7%	6,9%	17,3	100%
2 ^e uur	41,7%	9,0%	19,8%	8,0%	6,9%	14,6	100%
3 ^e uur	41,9%	9,7%	19,8%	8,4%	6,8%	13,4	100%
4 ^e uur	41,9%	9,4%	20,4%	8,3%	6,8%	13,3	100%
5 ^e uur	39,5%	9,3%	21,4%	8,7%	7,1%	14,0	100%
6 ^e uur	35,9%	8,2%	23,6%	9,1%	6,9%	16,3	100%
7 ^e uur	32,3%	7,8%	26,2%	9,5%	6,4%	17,9	100%
8 ^e uur	31,4%	7,4%	27,5%	9,4%	5,8%	18,5	100%
9 ^e uur	37,9%	7,6%	27,1%	8,9%	4,3%	14,2	100%
Totaal	38,5%	8,7%	22,0%	8,6%	6,7%	15,4%	100%

* 0,2 procent van de lessen werd later dan het 9^e uur gegeven en is buiten beschouwing gelaten.

Tabel B2-4 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar leerjaar*

Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd		
	Echte uitval	Vervangen
Leerjaar 1	6,8%	0,9%
Leerjaar 2	6,8%	0,8%
Leerjaar 3	5,4%	0,5%
Leerjaar 4	3,5%	0,2%
Leerjaar 5	3,3%	0,1%
Leerjaar 6	3,5%	0,1%
Totaal	5,0%	0,5%

* Niet van alle lessen kon het leerjaar vastgesteld worden.

Tabel B2-5 Reden lesuitval 2004-2005 naar leerjaar:
Percentage van het totaal aantal ingeroosterde lessen

Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd							
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend*	Totaal
Leerjaar 1	2,7%	0,6%	1,3%	0,6%	0,5%	1,0%	100%
Leerjaar 2	2,7%	0,6%	1,4%	0,6%	0,5%	1,0%	100%
Leerjaar 3	2,1%	0,4%	1,2%	0,4%	0,3%	0,9%	100%
Leerjaar 4	1,3%	0,3%	0,8%	0,3%	0,2%	0,5%	100%
Leerjaar 5	1,1%	0,3%	0,8%	0,3%	0,2%	0,5%	100%
Leerjaar 6	1,2%	0,3%	1,0%	0,3%	0,2%	0,5%	100%
Totaal	1,9%	0,4%	1,1%	0,4%	0,3%	0,8%	5,0%

Tabel B2-6 Reden lesuitval 2004-2005 naar leerjaar:
Percentage van de totale uitval

	Percentage van de totale uitval						Totaal
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend*	
Leerjaar 1	40,4%	8,9%	19,6%	8,9%	7,8%	14,4%	100%
Leerjaar 2	39,9%	8,6%	20,5%	8,5%	7,5%	15,0%	100%
Leerjaar 3	38,2%	8,2%	22,6%	8,2%	6,2%	16,5%	100%
Leerjaar 4	37,5%	8,8%	22,9%	9,0%	6,3%	15,4%	100%
Leerjaar 5	34,7%	10,1%	25,7%	8,6%	5,1%	15,8%	100%
Leerjaar 6	33,0%	9,9%	27,7%	8,8%	5,2%	15,4%	100%
Totaal	38,5%	8,7%	22,0%	8,6%	6,7%	15,4%	100%

Tabel B2-7 Reden lesuitval 2004-2005 naar onderwijstype:
Percentage van het totaal aantal ingeroosterde lessen

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd						Totaal
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend	
vwo	1,6%	0,4%	1,2%	0,4%	0,3%	0,7%	4,5%
havo	1,4%	0,4%	0,9%	0,3%	0,2%	0,8%	4,1%
Vmbo*	2,0%	0,4%	1,0%	0,4%	0,4%	0,7%	4,9%
brugklas	2,4%	0,5%	1,2%	0,5%	0,5%	0,8%	5,9%
Onbekend**	1,9%	0,5%	1,6%	0,4%	0,2%	1,4%	6,0%
Totaal	1,9%	0,4%	1,1%	0,4%	0,3%	0,8%	5,0%

* Inclusief het lwoo en vmbo-t

** Van 96,5 procent van de ingeroosterde lessen is het onderwijstype bekend. Dit percentage heeft dus maar betrekking op 3,5 procent van de lessen.

Tabel B2-8 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar onderwijstype
Uitsluitend leerjaar 3 tot en met 6

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd	
	Echte uitval	Vervangen
vwo	4,1%	0,1%
havo	3,8%	0,1%
vmbo	4,2%	0,4%
Totaal	5,0%	0,5%

* Dit betreft het type onderwijs van de uitgevallen les, dus niet het schooltype van de school.

** Inclusief het lwoo en vmbo-t

Tabel B2-9 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar vakgebied*

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd	
	Echte uitval	Vervangen
Talen	5,9%	0,6%
Exact	3,9%	0,4%
Economie, handel, admin.	3,3%	0,2%
Maatschappij, godsdienst	5,3%	0,4%
Cult. vorming/creatief, LO	6,5%	0,6%
Technische vakken	4,7%	0,6%
Sociale en verzorgende vakken	5,9%	0,7%
Totaal	5,0%	0,5%

* Van 83 procent van de lessen is het vak bekend.

Tabel B2-10 Reden lesuitval 2004-2005 naar vakgebied:
Percentage van het totaal aantal ingeroosterde lessen

Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd							
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend	Totaal
Talen	2,5%	0,5%	1,2%	0,5%	0,4%	0,8%	5,9%
Exact	1,5%	0,4%	0,8%	0,4%	0,3%	0,6%	3,9%
Economie, handel, admin.	1,3%	0,3%	0,6%	0,3%	0,3%	0,5%	3,3%
Maatschappij, godsdienst	1,9%	0,5%	1,2%	0,5%	0,3%	0,8%	5,3%
Cult. vorming/creatief, LO	2,3%	0,5%	1,7%	0,5%	0,4%	1,1%	6,5%
Technische vakken	1,6%	0,4%	1,1%	0,5%	0,4%	0,8%	4,7%
Sociale en verzorgende vakken	2,8%	0,3%	1,1%	0,6%	0,4%	0,8%	5,9%
Totaal	1,9%	0,4%	1,1%	0,4%	0,3%	0,8%	5,0%

* Van 83 procent van de lessen is het vak bekend.

Tabel B2-11 Reden lesuitval 2004-2005 naar regio:
Percentage van het totaal aantal ingeroosterde lessen

Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd							
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend*	Totaal
Noord	1,9%	0,5%	1,5%	0,5%	0,1%	0,5%	1,9%
Oost	1,8%	0,4%	1,2%	0,3%	0,4%	0,6%	1,8%
West	2,2%	0,5%	1,2%	0,5%	0,4%	0,9%	2,2%
Zuid	1,5%	0,4%	0,7%	0,4%	0,2%	0,8%	1,5%
Totaal	1,9%	0,4%	1,1%	0,4%	0,3%	0,8%	5,0%

Tabel B2-12 Reden lesuitval 2004-2005 naar gemeenteomvang:
Percentage van het totaal aantal ingeroosterde lessen

Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd							
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend	Totaal
Vier grote steden	2,6%	0,5%	1,5%	0,5%	0,4%	0,8%	6,3%
21 grote steden	1,8%	0,5%	1,3%	0,4%	0,4%	0,4%	4,8%
Overig	1,8%	0,4%	1,0%	0,4%	0,3%	0,9%	4,8%
Totaal	1,9%	0,4%	1,1%	0,4%	0,3%	0,8%	5,0%

Tabel B2-13 Lesuitval en vervanging 2004-2005 naar grootte*

Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd		
	Echte uitval	Vervangen
200 tot 500	5,2%	0,1%
500 tot 1000	6,2%	0,6%
1000 tot 1500	4,8%	0,5%
1500 tot 2000	4,5%	0,4%
2000 en groter	5,1%	0,5%
Totaal	5,0%	0,5%

* Eén deel van de scholen is een zelfstandige vestiging, waardoor we dus niet over de uitval van de gehele school beschikken en tevens niet over het leerlingaantal van deze vestiging. De vestigingen hebben we bij deze categorisering daarom ingedeeld bij het leerlingaantal van de gehele school. Deze tabel is daarom indicatief.

**Tabel B2-14 Reden lesuitval 2004-2005 naar denominatie:
Percentage van het totaal aantal ingeroosterde lessen**

	Percentage uitgevallen lessen t.o.v. de totale roostertijd						
	ziek	verlof	organisatie	scholing	overig	onbekend	totaal
Openbaar	2,2%	0,5%	1,3%	0,5%	0,3%	0,8%	5,5%
RK	1,5%	0,3%	0,9%	0,3%	0,3%	0,7%	4,0%
PC	2,1%	0,5%	1,0%	0,5%	0,2%	0,9%	5,3%
Overig	1,8%	0,5%	1,2%	0,3%	0,7%	0,7%	5,2%
Totaal	1,9%	0,4%	1,1%	0,4%	0,3%	0,8%	5,0%

BIJLAGE 3**REGIO-INDELING OP BASIS VAN RBA-INDELING**

	RBA	Regio
1	Groningen	Noord
2	Friesland	Noord
3	Drenthe	Noord
4	IJssel-Vecht/Twente	Oost
5	Midden IJssel/Veluwe	Oost
6	Arnhem/Oost Gelderland/Rivierenland	Oost
7	Flevoland	Oost
8	Midden-Nederland	West
9	Noord-Holland Noord	West
10	Zuidelijk Noord-Holland	West
11	Rijnstreek	West
12	Haaglanden	West
13	Rijnmond	West
14	Zeeland	Zuid
15	Midden- en West-Brabant	Zuid
16	Noordoost-Brabant	Zuid
17	Zuidoost-Brabant	Zuid
18	Limburg	Zuid

Grote-stedenbeleid gemeenten*

Gemeente	
G4	Amsterdam
	Rotterdam
	Den Haag
	Utrecht
G15	Groningen
	Nijmegen
	Eindhoven
	Arnhem
	Enschede
	Tilburg
	Breda
	Den Bosch
	Maastricht
	Leeuwarden
	Almelo
	Deventer
	Zwolle
	Hengelo
	Helmond
G6	Dordrecht
	Heerlen
	Haarlem
	Leiden
	Schiedam
	Venlo

* De G15-gemeenten en de G6-gemeenten worden samen ook wel de G21 genoemd.